

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Kiryah ne'emanah

kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Yesha'yah

Shelomoh ben Yitshaq

Fyorda, 5567 [1806/1807]

נח

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9839

ישעיה נז נח הט

וּשְׁפַל-רוּחַ לְהַחֲיוֹת רוּחַ שְׁפָלִים וּלְהַחֲיוֹת לֵב נְדַבְאִים: (טז) כִּי לֹא
 לְעוֹלָם אָרִיב וְלֹא לְנֹצָה אֶקְצֹף כִּי-רוּחַ מִלְּפָנַי יַעֲטוּף וּנְשָׁמוֹת
 אֲנִי עֹשִׂיתִי: (יז) בְּעֹן בָּעֵן בָּעֵן קִצַּפְתִּי וְאַבְהוּ רַחֲסֵהוּ וְאַקְצֹף וַיִּלָּךְ
 שׁוֹבֵב בְּדֶרֶךְ לְבוֹ: (יח) דְּרָכָיו רָאִיתִי וְאַרְפָּאֵהוּ וְאַנְחֵהוּ וְאַשְׁלֵם
 נְהַמִּים לוֹ וְרֵאבְלִיו: (יט) בּוֹרָא נֹב נִיב קְרִי שְׁפָתַיִם שְׁלוֹם וְ
 שְׁלוֹם לְרַחֲוֹק וּלְקָרוֹב אָמַר יְהוָה וּרְפָאתָיו: (כ) וְהַרְשָׁעִים בַּיָּם
 נִגְרָשׁ בִּי הַשִּׁקְטָא לֹא יוֹכֵל קִמַּץ בּוֹ"ק וַיִּגְרָשׁוּ מִיָּמָיו רֶפֶשׁ וְטִיט:
 (כא) אֵין שְׁלוֹם אָמַר אֱלֹהֵי לְרַשָּׁעִים:

נח (א) קרא בגרון אל החשך בשופר הרים קולך והגד לעמי
 פשעם

ר ש י

ושפל רוח שאני מרכין שכינתי על ספלי • ונדכאים סובלי עוני וחלאים:
 (טז) כי לא לעולם אריב • אם חזית יסורין על האדם אין תחרותי עליו לאורך
 ימים ולא קצפתי לנצה: כי רוח מלפני יעטוף • כאשר רוח האדם שהוא מלפני
 שניהן בו מאתי יעטוף יודה ויכנע על מעלו כמו (מיכה 3) העטופים ברע •
 בעטף עולל שם והנשמות שאני עשיתי: כי רוח מלפני כי זה משמש בלשון כאשר
 כמו כי תראה כי תבא כלומר כשרוחו נעטפת והוא נכנע אני מצטל ריבי וקפני
 מעליו: (יז) בעון בענו • גזלתו • קצפתי • תחלה ואחכה הסתר פני תמיד
 מנרתו ואקטוף ועל כי הלך שובב בדרך לבו וסרם את המקרא וכן פירושו בעון
 בענו וילך שובב בדרכי לבו קנפתי ואכחו: (יח) דרכיו רחיתי • כשהוא נכנע
 מלפני שבחתינו נרה: וארפאהו ואנחהו • אוליכיהו בדרך מרפא או ואנחהו •
 לשון הנחה ומדגוע: לו ולאבליו • למנטערים עליו: (יט) בורא • אני לו
 ניב שפתים חדש כלפי שבחתינו נרה עד עתה והכל קראו עליו הגר יקרא לו שלום
 שלום: לרחוק ולקרוב • שניהם שוין מי שנתישן והורגל בחורתי ועבודתי מנעוריו
 ומי שנתקרב עתה מקרוב לשון מדרכו הרעה המר ה' ורפאתיו מחוליו ומחטאיו:
 והרשעים שאין נותנין לב לשון: כים נגרש • הים הזה גליו מתגאים לרום
 למעלה וללאת חן לגבול החול אשר שמתי גבול לים וכשמגיע שם הוא נשבר על
 כורחו וכל זה גל חזירו רוחה ואינו חוזר בו כך הרשע רוחה את חזירו לוקה
 ברשעו ואינו חוזר בו ומה הים רפשו וסריותו על פיו כך הרשעים סריותם צפיהם
 כגון פרעה אמר מי יי' (שמות ה') סנחריב אמר מי בכל אלהי הארצות (ישעיה
 לו') נבוכד נצר אמר (שם) אדמה לעליון: כים נגרש • כים אשר נגרש שגרש
 כל היום רפש וטיט: (כא) אין שלום • כלפי שאמר לנדיקים ולבעלי תשובה
 שלום שלום לרחוק וגו' חזר ואמר אין שלום לרשעים:

נח א והגד

ישעיה נח

פְּשָׁעִים וּלְבֵית יַעֲקֹב חֲטָאתָם : (ב) וְאוֹתֵי יוֹם יוֹם יִדְרֹשׁוּ וְדַעַת
דְּרָכֵי יַחְפְּצוּן כְּגוֹי אֲשֶׁר צָדָקָה עָשָׂה וּמִשְׁפָּט לָאֱלֹהִים לֹא עָזַב קִמְצָן בּוֹ"ק
יִשְׁאַלּוּנִי מִשְׁפָּטֵי צְדָק קִרְבַּת אֱלֹהִים יַחְפְּצוּן : (ג) לָמָּה צִמְנוּ וְלֹא
רָאִיתָ עֵינֵינוּ נִפְשָׁנוּ וְלֹא תִדְעֵהוּ הֵן בְּיוֹם צַמְכֶם תִּמְצְאוּ יַחְפֵּץ וְכָל־
עֲצִיבֵיכֶם תִּגְנָשׁוּ : (ד) הֵן לָרִיב וּמִצָּה הַצּוּמוֹ וּלְהַכּוֹת בְּאַגְרוֹף
רשע

ר ש " י

נח (א) והגד לעמי פשעים • חלו תלמידי חכמים שכל שגגתם פשע שגגת
תלמיד עולה זדון : ולבית יעקב חטאתם • חלו עמי הארץ שאף זדונם
שגגה : (ב) ואותי יום יום ידרושון • כענין שנאמר ויפתוהו צפיהם (תהלים
ע"ח) : ודעת דרכי יחפצון • חפצים לשאל הוראות לחכמים כאילו רוטים
לקיימם : כגוי אשר נדקה עשה וגו' • כך שואלים אחי תמיד משפט נדק ואין
דעתם לקיימם וכשהן נמים ואין נענין אומרים למה צמנו ולא ראית ואני אומר
הן ביום צומכם תמצאו חפץ כל חפצי נרכיהם אחס עמלים ואף בגזל וחמס : (ג)
וכל עצביכם • בעלי חוב שלכם הנעצבים על ידכם נוגשים אותם ביום צומכם :
(ד) לא תזמונו ביום • כמשפט היום לשבור לבצכם כדי שישמע קולכם במרום •
(ה) הלכוף

מכלל יופי

זהם ציטט גדול ופנו דרך שיסורו בני אדם מהדרך : (טו) עד , ענינו עולם וטעמו כי
כמו שיקרא שוכן מי שמתמיד עמידתו במקום כן יקרא האל יתברך שוכן עד לפי שמתמיד
השגחתו בכנראים : מרום , וקדוש אשכנן יאת דכה וספל רוח , פירוש כמו שאני שוכן עם
מרומים וקדושים והם הגלגלים והמלאכים כן אשכנן עם המתחנכים מי שהוא דכא וספל רוח
זהם : (טז) יעטף , פירש כי הרוח תלא מלפני שיעטוף האדם וילבשנו רמז בזה לתחיית
המתים כי הרוח אף על פי שהיא פנימית היא מכסהו ומחסהו כי מכלתה הוא כאבן [ובשרש
עטף פירש הריק"ס כי רוח מלפני יעטוף כמו תפלה לעני כי יעטוף אמר כי לא לעולם אריב
כלומר לא אהיה במריבה לעולם ובקצף כי הרוח שבהם תעטף ותתפלל לפני שאויבאנה מעונות
הגוף ושאתן לישראל לב חדש שלא יטטאון עוד ואני אעשה בקשתה ושאלתה כי אני עשיתי
הנשמות והן העליונות מחצרי ומבית משכני ורש"י פירש כאשר הרוח שהוא מפני שניתן בו מאתי
יעטוף ויכנע על מעלו והנשמות שאני עשיתי לא אריב עוד ל"ש •] : (יז) שובב , תאר
מן הכבוד שרש שוב ענין המרד : (יח) וארפאהו , רונה לומר רפואת הנפש כמו רפאה
נפשי ושנ רפא לו כלומר אסלק לעוונו : (יט) בורא יבי שפתים , כל דבר חדש יקרא
בריאה כלומר מחדש דבר שפתים שיאמר שלום שלום לרחוק ולקרוב ולא יזכר שם מלחמה
בעולם זה יהיה אחר מלחמת גוג ומגוג , ופירוש לרחוק ולקרוב לרחוק מירושלים ולקרוב
לה לפי שהמלחמה ההיא תהיה בירושלים סוף השלום אליה : נוב , נקרא הדבור כן כי הוא
פרי הלשון מענין תכיבות שדי בשלום שלום , אינו כפל כי פירוש שלום לרחוק ושלום לקרוב :
(כ) נגרש , עבר מכנין נפעל מענין הכני גרש מפנין ופירוש כים שהוא מתנדנד בגלוי
ויזכר אל השפה ונבאו אל השפה יגרשו מימיו רפש וטיט : (כא) אמר אלהי , זהו אמר
אלהי והראשון אשר בפרשת נאו מכלל הוא אמר ה' והסימן ה' אלהי אתה :
נח א בגרון

הרגום אשכנזי

רי

הווי יעקב'ס זיינער זינדען ! (ב) ניכט וואהר ? זיא זוכען מיך טאג פֿיר טאג ,
 וואָללען גערנע מיינע וועגע ערקענגען . גלייך זיינעם פֿאלק , דאָז ווירקליך
 טוגענר איבט , דאָז זיינעם גאָטטעס לעהרען ניא פֿערלאַסען , פֿראַגען זיא
 נאָך רעכטסגעזעצען ; וויא זאָ זעהנליך ווינשען זיא , זיך גאָטט צו נעהערן !
 ,, (ג) אַך ! וואָרום פֿאַסטען וויר , דוא זיהסט עס ניכט ? וויר פייניגען אונזרע
 ,, זעלען , אַך ! דוא מערקסט ניכט דאָרויף . “ אַבער זעלבסט אַם פֿאַסטטאָגע
 הענגט איהר יא אַיירען בעגירדען נאָך , אונד דרענגעט אַיירע שולדנער האַרט .
 (ד) וואָהרליך ! איהר פֿאַסטעט נור צו שטרייט אונד האַדער , אום צו אונטער-

דריקען

ב א ו ר

זה קולו לחנפי לב ומתקדשים , ויורה להם דרך עבודתו ויראתו האמתיות . המשך הרעיונים
 הוא טבעי , זך ומנודר , אף כי הם מלוכזשים במאמרים כשגבים עד מאוד , ומלאים התפעלות
 רבה ועזומה . והדברים מוכנים , אינם כריכים לביאור רחב . ושיעור הענין הראשי הוא ;
 לא ייטב בעיני ה' הטוב , כי יענה ויכאוב בן האדם את גויתו , לאות התשובה הקיבוצית
 ויתפלל אליו בעמקי שפה ובקול רם וזקק , רק ימלא בפועל את חובותיו המוסריות לכל
 אחיו , החיים איתו , וזה הוא צום נכסר להאל הנדיק . (מדברי החכם מוה"ר רוד
 פֿירדלענדער כ"י במבוא האשכנזי להפטרות שמרית ד"כ) . בגרון וכו' . ידבר השם אל
 נביאו , קרא בגרון , אל תחשך הקריאה , כי חשך פועל יונא . (ן' עזרא) . והקריאה
 היא בגרון , אף על פי שהדיבור הוא נחתך בפה , הקול יונא מן הגרון , וכן אמר (תהלות
 קמ"ט) רוממות אל גברונם , בקראי נחר גרוני (שם ס"ט ד') . (מדברי רד"ק) .
 בשופר . כקל שופרא . (הכשדי) . לעמי וגו' . לאלו , שקוראים אותם בשם עמי ,
 ובפה אותי יום יום ודרושן , כאילו יהיו נוי , אשר נדקה עשה , ובאמת לבסבל עמם ,
 ובכל עת יוסיפו חטא על פשע . (המבאר בהפטרות) . (ב) ואחי וגו' . מה עצמה פה
 המליצה הקדושה במראה מאירה , כי יתדמה האל ביד החוזה , וידבר אליו ; ראה
 המתקדשים נגשים אל היכלי , אותי יסחרו , כאוהבי נדקה ומשפט ; ידרשו אחר סיקי
 ותורותי , יתאו להתקרב אל כבודי , יתפללו אלי — יושבי בשמים יכלה מדבר — קול
 המתפללים נשמע — הכנפים ! תפלתם איננה הכנעה ותשובה על חטאיהם , כי אם
 תלוכה ומרד בהשגחת האל . “ חנם זמנו , עיינינו נכשנו , אלה ה' לא תשמע . “
 ה' נבאות ישמיע שנית את הוד קולו , ולא לנביאו ידבר עוד , כי לחטאים האלה בנפשותם
 יסיב דברי קדשו — ומה כשגבה ההעברה הפתאומית הזאת ! — נבלים ! מעשיכם
 סותרים אלה את אלה , זמים אתם , ותלכו בשרירות לבכם הרע ; אלי תתחננו , לרחם
 עליכם , ואתם איככם חסים על אחיכם , כי תרדו אותם נפרך — דומו ! (כסוק ד'
 ה') . וימשך השם את דבריו : הכי תשזנו , זדים ! כי תיטעו בעיני עבודתכם אותי
 וישר לי ענותכם את גויתכם ? — לא כמחשבותיכם מחשבותי ! (עבוא האשכנזי הכוזב) .
 ודעת יכו' . כאלו למדע אורחן דתקנן קדמי זבן . (הכשדי) . קרבת וגו' . כאלו לאתקרבא
 לדחלתא דה' זבן . (הכ"ל) . (ג) למה צמנו וכו' . כן יאמרו אלו החכמים , והקדוש
 ברוך הוא משיבם , הן ביום זימכם וגו' . (המבאר בהפטרות) . תמצאו חפץ . כל חפכי
 זרכיכם אתם עמלים למצוא , ואף בגול וממם . (רש"י) . ורד"ק אמר . כי ביום התענית
 יתאספו העם , ויראה האדם את בעל חובו , ויבקש ממנו חפטו , כלומר חובו , הנה אם
 כן אין זימכם לאל , כי אם לזרכיכם . (הכ"ל) . עצביכם . ממוכס , כמו (משלי ה')
 ועניך בנית נכרי , כי המזון יגיע האדם ועבדו . (רד"ק) . ורש"י אמר , בעלי חוב
 שלכם , הנעצבים על ידיכם , אתם כוגשים אותם ביום זימכם , וכן הוא מתורגם .
 (הכ"ל) . (ד) באגרוף . ידוע בדברי רבותינו , זכרונם לברכה , כאמרם , בעלי

אגרופים

תרגום אשכנזי

דריקען מיט אונגערעכטער פֿױסט . אַ פֿאַסטעט פֿאַרטױן זאָ ניכט מעהר , לאָסט
 אַײַרע שטיממען ניכט רױממעלאַן ערשאַללען ! (ה) וויאָ ? דאַ ווער' אַײַן
 פֿאַסטען , וואָהלגעפֿעלליג מיר , ווען דען גאַנצען טאַג אײַן ערדענזאָהן דען לײב
 קאַסטייעט ? ווען געקריסמט זײַן רױפט , וויאָ שילפֿראָהר , וואָנקעט ? ווען
 זאַקק אונד אַשע דען מענשען גאַנץ פֿערהיללעט ? — אונד דױס נענטט אַײַדער
 פֿאַסטען ? אײַן טאַג , דעם עוויגען אַנגענעהם ? — (ו) נײַן , פֿירוואָהר ! דױס
 איזט אײַן פֿאַסטען , *) וואָהלגעפֿעלליג מיר : דער באַסהײט קעטטען לעזען ,
 פֿאַן דער בידדע לאָסט בעפֿרײען ; דען געפֿעסעלטען פֿרײהײט געבען , אונד דער
 שולטער יעדעס יאָך ענטהעבען . (ז) אַ בריך דעם הונגריגען דײַן בראָד , עפֿפֿנע
 דעם טריבען עלענדען דײַנע טהירע ! זױסט דואַ אײַהן נאַקט , בעקליידע אײַהן ,
 ענטזײהע דײַך ניכט דעם , דער דײַנעם פֿלײשעם איזט ! (ח) דאַן ווירד , וויאָ
 מאַרגענראַטה , דײַן לײכט רורכברעכען , גענעוונג דײַנער זעעלע שנעלל ענט-
 שפֿריסען ; דאַן וואָללעט דױאָ טוגענד פֿאַר דױר הער , גאַטטעם מאַיעסטעט
 בעשליסט

ב א ו ר

אנרופים , וזלתו . (רד"ק) . כיום . כמשפט יום נומכס . (המנאר בהפטרות) .
 (ה) כאגמון . נמח רך , שיח את ראשו , והוא ידוע . (בן עזרא) . וראה למעלה
 (ט"י"ג) . ושק וגו' . ועל סקא וקטמא באת . (הכשדי) . והחכם המתרגם האשכנזי
 תרגם כפי הנאות בלשונו . (ו) הלא זה וגו' . מפה עד פסוק יו"ד יורה הנביא תורות
 הנדק והמושר במאמרים קצרים , כוללים כל הנריך ליושר מדות בן האדם , והנהגות עם
 אלו , אשר נתן אלהים עמו . ובתיך הדברים האלה יבטיח המליץ הקדוש ליראי ה' ולחשובי
 שמו גאולה מצרות נפשם , שמחת עולם ואשר נבחי . (מבוא אשכנזי הכ"ל) . חרצבות
 רשע . קיסורי רשע , וכן (תהלות ע"ג) כי אין חרצבות למותם , כי מעשה הרשע ,
 כשיחזק , ידמה לקשר אמוץ , שלא יוכל אדם לפתחו ולהתירו , כי אם בטורח גדול .
 (רד"ק) . מוטה . אם העול כמו (ירמיהו כ"ח) ויקח חכמה הנביא את המוטה , דמה
 דחקס העניים , ונגזם אותם , כאלו ישימו עול ומוטה על מוארם . (הכ"ל) . רצוצים .
 עזוקים ורצוצים , ונלכדים בחבלי עוני , וכן אמר הכשדי : ופטרו , דהוו אנושין , בני
 חורין . וכן תרגם החכם המתרגם אשכנזי . חנהקו . היא נתיקת אסורי המוסרות ,
 שהעול נקשר בהן . (ז) פרום . כמו (איכה ד' ד') פורש אין להם , וכמוהו (דניאל
 ה' כ"ח) פריסת מלכותך , והטעם , פרישת ככר לחם . (ו' עזרא) . מרודים .
 כתרנומו , מטלטלין וכן (איכה א' ז') עניה ומרודיה , ענין טלטול . (רד"ק) . וגם
 בלשון הכושיים (עטהיאפען) יורה שורש מרד על ענין ההליכה נספון ובמרוצה . ורש"י
 ביאר לשון אנסה ואנסה , כמו (תהלות כ"ה ג') אריר בשימי , ודומיו , ותהיה המלה
 הזאת מנחי עין וי"ו , ועל פיו ז"ל מתרגם אשכנזי . ביח . לנו ביתא . (הכשדי) .
 ומכשרך . ממי , שהוא נשר ודס כמוך , זה ריעך . (המנאר בהפטרות) . (ח) או וגו' .
 אם תעשה מעשי יושר ונכונה כאלה , אז ינא אור ישועתך כשאר , אשר יבקיע עני חשכת
 לילה

* האו וואָרט צום , וועלכעס ניכט אַנדערס , אַלס דורך פֿאַסטען איבערזעצט
 ווערדען קאַן , בעדייטעט אין דער אורשפראַכע ניכט בלאָס , וויאָ אים דײַטשען ,
 ענטהאַלטונג פֿאַן שפּײַזען , זאָנדערן עס הױסט אים אַללגעמײַנען : ענט-
 האַלטונג פֿאַן אַל לען שער לײכען בעגירדען אונד האַנדלונג
 גען , וועלכעס דורך טוגענד בעווירקט ווירד .
 אַנמערקונג דעם העררן פֿרידלענדער .

ישעיה נח

ריא

רשע לא תצומו כיום להישמע במרום קולכם : (ה) הקוה יהיה צום אבחרהו יום ענות אדם נפשו הלכה כאגמון ראשו ושק ואפר יציע תלזה תקרא צום ויום רצון ליהנה : (ו) הלוא יה צום אבחרהו פתח הרצבות רשע החר אגרות מוטה ושלח רצוצים חפשים וכל מוטה הנתקו : (ז) הלוא פרס לרעב לחמה ועניים מרודים תביא בית כיר תראה ערם וכפיתו ומבשרך לא תתעלם : (ח) אז יבקע בשחר אורה וארכתה מהרה תצמח והלך לפניה צדקך

ר ש י

(ה) לבנות . ה"א זו תמיהא כלומר שמא לכוף כאגמון ראשו אני צריך אגמון הוא כמין כפוף ודין בו דגים וקורין לו חיי"ם בלע"ז (הוא חמ"ו כמו לעיל י"ט ח' בד"ס חכו) : הנה תקרא נוס . לשון תמיהא לפיכך ה"א נקודה חטף פתח : (ו) חרובות . לשון קיסור ואיסור : מוטה . הטיית משפט וכל מוטה חנתקו ת"י וכל מייסטי דין תסלקן : (ז) ועניים מרודים . נאנקים וגאנחים על צרתם כגון עניי ומרודי (חכה ג') אריד נשיתי (תהלים כ"ה) : ומבשרך ומקרוכך : (ח) יבקע כשחר . כעמוד השחר הצוקע בעצים : וארוכתך מהרה

מכלל יופי

נח (א) בגרון , שרשו גדר ולולי הרי"ש העלולה לקבל דגש משפטו להדגש והראוי גדרון נפלים זכרון ואמר בגרון כי חף על פי שהדבור הוא נחתך בפה הקול יוצא מן הגרון וכן אמר רוממית אל בגרונם נקראי נחר גרוני : אל תחשך , פועל יוצא כחכריו ופירושו אל תחשך הקריאה : בשופר , פירושו כמו אם תתקע . בשופר כן הרם קיין : (ב) קרבה , יש ספרים כתוב בהם מלעיל ויש ספרים כתוב בהם חטף אבל בספר אכלה ואלה כתוב טעמו מלעיל : (ג) עצבכם , ענינו העמל והיגיעה , והוא המון כמו וענבך בבית נכרי כי בעצורו עמל ויגע האדם ודגש הכ"י לתפארת הקריאה כדגש קו"ף מקדש ה' והדומים להם : חנגשו , מן לא יגוש את רעהו ונא בחולם מפני ההפסק ונא שלם חף על פי שהוא מן הספרים וענינו ענין לחץ : (ד) באגרון , האל"ף נוספת והוא חתיכת עפר אבל בדברי רבותי ו"ל דומה כי הוא היד הכפופה בלי הבהן שע אין בני אדם להכות זה כמו שאמרו הן הן אגרופין של בית דוד ועוד אמרו בעלי אגרופין : כיום , כמו היום והכ"ף כ"ף האצות כמו כ"ף השנעה לי כיום והדומים להם : (ד) באגמון , ענינו כמו גומא והוא הפך נוד"ח בלע"ז והוא הנקרא בלשון רבותי גמי : (ו) פתח , ענין ההתר שהוא קרוב לענין הפתיחה : חרובות , קשרים ואסורים וכן כי אין חרובות למותם : החר , ענינו ההסרה וההעמקה מהמקום : מוטה , ומוסרה ובלע"ז אטאדיר"ה והוא שם העול כמו ויקס חנניה הנביא את המוטה דימה לחקם העניים ונגסם אותם כאלו ישימו עול ומוטה על בוארם או יהיה מוטה כמו רשע מן כי ימיתו עלי אין ענין ההטייה : (ז) פרס , ענין החתיכה בידים ודומה לו בדברי רבותי ו"ל היתן פיוסה לעני : מרודים , ענין דלות ושפלות ויש לפרשו ענין עלטול וכן תרגם יונתן וחשיבא מטלטלין וכן עניה ומרודיה ענין עלטול : ומבשרך

ישעיה נח

צִדְקָה כְּבוֹד יְהוָה יֶאֱסֹפֶה : (ט) אֲוֹתֶקְרָא וְיִהְיֶה יַעֲנֶה הַשְּׁוֹעַ וַיֹּאמֶר
הִנְנִי אִם־תִּסִּיר מִתּוֹקֶה מוֹטֵה שְׁלַח אֶצְבְּעוֹד בְּרִיאָיו : (י) וְהִפֵּק
לָרַעַב נַפְשָׁה וְנָפֵשׁ נַעֲנָה תִשְׁבִּיעַ וּזְרַח בַּחֲשֵׁךְ אֹרֶה וַיִּפְלְתֶה
בְּצִהָרִים : (יא) וְנָחָה יִרְוֶה רִתְּמִיד וְהַשְּׁבִיעַ בְּצִהָצְחוֹת נַפְשָׁה
וְעֲצֵמֶתֶה יִחְלִיץ וְהִיִּיתַת כְּגִן רִוְהָ וְכִמּוֹצֵא מִים אֲשֶׁר לֹא־יִכְבּוּ מִימּוֹ :
(יב) וּבְנֵי מִמֶּה חֲרָבוֹת עוֹלָם מוֹסְדֵי רוֹר־וְדוֹר תִּקְוָמָם וְקָרָא לָהּ
גִּדְר פָּרִץ מְשׁוֹבֵב גְּתִיבוֹת לְשֶׁבֶת : (יג) אִם־תִּשְׁבֵּת מִשְׁפַּח רַגְלָהּ
עֲשׂוֹת הַפְּצָה בְּיוֹם קָדְשִׁי וְקָרָאתָ לְשֶׁבֶת עֲנֵג לְקָדוֹשׁ יְהוָה מְכַבֵּד

וּכְבָרְתָּ

ר ש י

מִהֲרָה : וְרִפּוּאתְךָ מִהֲרָה לְמוֹ אַעֲלֶה אֲרוּכָה לְךָ : (י) וְהִפֵּק לְרַעַב נַפְשָׁה
בְּתַנְחוּמֵי דְזָרִים טוֹבִים : (יא) בְּנִחְנַחֲתָה • צַעַת לְמוֹאֵן וּבְנִזְרוֹת כִּךְ תִּירְגַם
יִוֹנֶתָ : יִחְלִץ • יִזְיִן כְּמוֹ חֲלוּנֵי נֶבֶל (מְדַבֵּר ל"ח) : (יב) מִשׁוֹבֵב נְתִיבוֹת
לְשֶׁבֶת • תִּירְגַם יִוֹנֶתָ וְנִתְיָב רְשִׁיעִיחַ לְאֹרֵייתָח מְשׁוֹבֵב כְּמוֹ מְשִׁיב לְשֶׁבֶת לִישׁוּבוֹ שֶׁל

עוֹלָם

מכלל יופי

גמבשרך , רוצה לומר מקרובך כמו איש איש אל כל אשר נשאו כי קרובו של אדם כנשאו כמו
שומר אך עצמו וצדקו אתה : (ט) שלח , מקור והוא ענין ההשגה וענינו כמו שאמר
למעלה ולהכות באגרוף רשע אמר אם תסיר ממך אותו המעשה הרע ואפילו שלח אנבעך תסיר
כדרך בני אדם הוורבים שהאחד שלח אנבע אל פני חברו אף על פי שלא יכנו ואפילו לדבר
אין : (י) והפק , כמו ותוהא וכן ויפק רצון מה' מפיקים מן אל זן ופירושו תוהא אליו
נפשך ורננתך רוצה לומר בשתפרום לו לחמד שיהיה בלב טוב ובנפש חפצה : (יא) ונחך ,
כמו ה' נחתי בצדקתך כלומר תמיד ישנים עליך בכל אשר תפכה : בצחצחות , בהכלל הפ"א
ושרו פחה ענין יונש כמו נחה נחא רוצה לומר בזמן יונש ונחא : [ויש מפרשים בנחצחות
מענין כחיס נח והטעם על עונג הנפש בעולם הכשמות על כן אמר ונחך ה' תמיד כי שם ינחהו
לנח והשביע נפשו באור המצולח שהוא זיו השכינה ל"ש] : יחליץ , ידען על דרך ושמעיה
טובה תדען ענש ובענין הזה אמרו רבותינו ל' והחליצנו במנותיך כלומר השביענו ודשכנו
במנותיך או תביחנו כי כן פירשוהו לשון מנוחה ואמרו כי בארבעה לשונות נשתמשו בלשון הזה
שליף ישיב יכין יזיין , שליף וחלצה נעלו ישיב כמו חלצני ה' יזיין כמו חלוצים תעברו ,
יכין כמו ועלמותיך יחליץ , היך מה דלת אמר רצה והחליצנו : אשר לא יכנו מימיו , כי
אפילו בעת היונש הוא טובע וכלות הדבר הוא כוז כאלו מכוז בו שלא היה שם מעולם ובא על
דרך ותירוש יכחש נה כחש מעשה זית : (יב) וקורא , מבנין פועל : (יג) עשות חפצך ,
פירוש מעשות חפצך ומ"ם משבת עומדת במקום שנים ורגלך וחפצך חסרים יו"ד הרבים :
וקראח , כמו מקרא קדש וזה יהיה בעין ובמעשה בעין לזכר מעשה בלאשית ושהאל קדשו יש
מאין ויפארהו נפיו ובלבבו ותתענג נפשו בו ובמעשה במאכלים ערבים ובלבבו נקי וכחמד
לכבוד השבת ולא לתענוג גופו למראה עינים : ררכיך , חפצי האדם ועסקיו ומה שישתדל בו
הכל נקרא דרך כמו דרכי שפרתי ודרכיך למקום מלכין : (יד) והרכבתיך על נמתי אין
פלו

תרגום אשכנזי ריב

בעשליסט דען צוג . (ט) דאן רופע איהן אן — דער עויגע אנטווארטעט ;
 פלעהע געטראסט — ער שפריכט : „היר בין איך !“ — אבער ענטפערנע
 ערסט אהים דיינער מיטטע דריקקענדע בירדע , טיקקישען פֿינגער צייג , פֿער-
 ליימדערישע רעדע ! (י) דען הונגריגען לאַבע דיינע זעלע גערן , זעטטיגע
 גערנע שמאַכטענדעס געמיטה ! דאן געהט אים דונקעלן אויף דוין ליכט , דיא-
 פֿינסטערניס ווירד העללע מיטטאָגסאָננע . (יא) דאן לייטעט דו דער עוויגע
 איממערוועהרענד , ערקוויקעט דיינען גייסט אין דירדער צייט , אונד פֿערלייהעט
 דעם געבילן איממער נייע קראַפֿט ; וואָהל געוועסערטעם גאַרטען גלייכסט דוא
 דאן , גלייכסט פֿרישען וואַסערקוועללען , דערען שטרעמע ניא פֿערוויגען .
 (יב) בויעסט אויפֿס נייע דער פֿאַרוועלט עדע טריממער , זענקסט אויפֿס נייע
 דער פֿיצסטע גרונד פֿיר פֿאַלגעצייט ; דאן נעננעט : „ווידערהערשטעללער“
 דיא נאַכוועלט דו , דען מאַן , דער צו וואָהנויך ווילדע שטייגע אומגעשאַפֿען .
 (יג) ווען אַם שבת דיינע טריטטע ראַסטען , ווען אַן מיינעם הייליגען טאַגע גע-
 זוערבע רוהען ; ווען דוא דען שבת לוסט דער זעלע נעננסט , גאַטטעס הייליגונג
 גאַנץ געווייהעט , געווייהעט , דורך ראַסטען פֿאַן וועלטגעטיממעל , ווען דיא
 זעלע

ב א ו ר

לילה • וארוכחך • ואסות מחתך • (הכשדי) • וכדמתורגס בל"א • וגם בלשון דופאי
 הערביים יורה שורש ארך על הרפאות המכה בנוף החי , ושוב נשרה להתחבר עם שאר
 הנשר • יאספך • כמו (צמדנר יו"ד כ"ה) מאספך לכל המקנות • והנה יהיה שמור •
 (ן' עזרא) • ראה למעלה מזה (כ"ב י"ב) • (ט) שלח אצבע • לתת סימנים לעד שקר ,
 וכתרגום הארמי : אסטיות דין מרמו באכבע • (המבאר בהפטרות) • ודבר און • דברי
 רכילות , מלשני בסתר רעהו • (י) ותפק וכו' • שתוביא לרעב כפשך ורטוכך , כלומר ,
 כשתפרוס לו לחמך , ברוח כדירה תעשה , ובהסדרת פנים , שיכיר , כי ברכין ובלב טוב
 אתה נותן לו • (מדברי דד"ק) • והחסם המתרגם אשכנזית תרגם כפי הענין בלבד •
 ונפש וגו' • לעולם עיניו דבק עם נפש הוא צום , ומלת תשביע לעדה • (בן עזרא) •
 וזרח וכו' • אפילו כפושך לילה יזרח אורך , והטעם , כאשר תבוא רעה לעולם , אתה תנצל •
 (הכ"ל) • (יא) בצחצחות • בעת יונס • (המבאר בהפטרות) • וכן כתב ראב"ע ז"ל :
 „בצחצחות , כמו (למעלה מזה ה' י"ג) נחה צמא , הפך הדיווי •“ ועיקר המלצה
 עלשון נחותא בלשון כשדים , שהוא ענין צמא • וחליץ • יש אומר , כמו ידשן , בלי חנר ,
 ואחרים אמרו , יחזק , כמו חלוצי נבא (צמדנר ל"א ה') • ויש אומרים , שיסליץ כמו
 יחליץ , כאשר מכאנו יסליח ישלח , ישמח ישמח , וזהו הנכון , כי הנה הוא כמו (תהלות
 ל"ד כ"א) שומר כל עצמותיו , והנה יחלצם משנר • (בן עזרא) • ובל"א מתורגם כפי הדעה
 השנית • והיית וגו' • וזהו כפשך מליא תפנוקין , כגנת שקיא דמדויא , וכמבוע דמיין ,
 ללא פסקין מוהי • (הכשדי) • לא יכובו • כמו יכרתו , וכוב מוגדרתו , כי הוא דבר
 שאינו עומד , כי מקרה הוא • (בן עזרא) • (יב) ובנו • הנוכיס , היוצאים ממך •
 (הכ"ל) • מוסדי דור ודור • שיהיה על מוסד , שיעמוד לדור ודור • (הכ"ל) • זקורא •
 מבנין פֿעל , כלומר , השם הזה יהיה נקרא לך • (המבאר בהפטרות) • גודר פרץ •
 מתקן פֿרצות , שפלו בצניני קדם • משובב וכו' • ליטא דמשתמע לתדי אפי ,
 א' ענינו כמו משיבין , ב' לשון פירוש , ומענין שובב דלעיל , והטעם , משיב כתיבות שוממות ,
 להיות כתיבות מסודרות ומיושנות , וכן הוא מתורגם • (הכ"ל) • (יג) אַם וגו' • פֿעל

יקמוס

הרגום אשכנזי

ועלע פֿאַן אייטלעם וואונש , דער מונד פֿאַן לעערען רעדען שוויגט :
(יד) אַן פֿינדעסט דוא ביים עוויגען ועלענרוהע געוויס , ערהעכסט , דורך
איהן , איבער אלע ערדענהעהען דרך , געניפעסט דיינעם פֿאַטערס יעקב'ס
גאַנצעם ערבע . זאָ שפּריכט דעם עוויגען מונד !

נט (א) זיה ! דער עוויגע איזט אונמעכטיג ניכט , דאָס ער ניכט העלפען , זיין
אַהר ניכט טויב , דאָס ער ניכט הערען קענטע . (ב) איירע זינדען נור מאַ
כען שיידעוואַנד צווישען אייך אונד איירעם גאַטע , איירע פֿערגעהונגען ענטזיהען
זיין אַנטליך אייך , לאַססען קיין געהער אייך פֿינדען . (ג) דען איירע הענדע זינד
מיט בלוט בעזודעלט , איירע פֿינגער מיט פֿערברעכען ; דיא ליספען רעדען ליגע ,
טרוג שפּריכט דיא צונגע אויס . (ד) נימאַנד פֿערקינדעט טונגענד , נימאַנד פֿער-
טהייד יגעט טרויע ; אייטלע פֿערוויכערונג , ניכטיגע פֿערשפרעכונגען ! מיט אונש
הייל

ב א ו ר

יחסי הכניא את כבודו , ויחרו בה פס'ק זה והנא אחריו כמרגליות נחמדות , ובהם
יורה ה' אלהים את ייעוד ותכלית יום השבת , שהוא יום המנוחה ועינו הנפשי , ובו נכספ
מעסקי העולם , וכשכיל על עבודת הבורא ועל מילואת חובותינו המוסריות והתוריות . (מבוא
אשכנזי הכל') . השיב וכו' . העם , מלכת בשבת . (ז' עזרא) . חפציק . כולל
המלאכות , שחייבין עליהן מיתה . (מדברי רד"ק) . וכדמתורגם כל"א . וקראת וגו' .
ותקרא יחיו גם כן לקדוש ה' מכובד , כלומר , לקדושת השם , ולדעת הרד"ק שיעורו כן :
וקראת לשבת עינך , וקראת לקדוש ה' מכובד , וייהיה כפל ענין במלות שונות . (המבוא
בהפטרות) . מעשיות דרכיך וכו' . אמתה רגיל לעשות בחיל , וכן מלאכו , ממנו חפצך ,
ודבר דבר עתיד , או בדברי העולם , כי אם בדברי תורה , והכלל , שאנחנו צריכין לקבלה .
(בן עזרא) . ומ"ם מעשית מ"ם ההרחקה , כלומר , לבגלי מעשיות . (המבוא בהפטרות) .
(יד) אז וגו' . אם תעשה מעשי וישר הנזכרים , אז יקרא לך ה' רוח כבוד , שקט וצטוח
מכל המיות הנפש והתרגשותיה . כן תרגם הכנס המתרגם אשכנזית . והרב רבי וכו' .
וישריך על תוקפי ארעא , ויכליך פרי אחסנת יעקב אביך . (הכשדי) . על בטהי ארץ .
על גבהי הארץ , והיא ארץ ישראל . (בן עזרא) . ולדעת המתרגם האשכנזי רומז הוא על
האשר הנכחי , המיועד לשומרי תורת ה' , אשר הוא נשגב על כל גדולת העולם הזה .
והאכלתיך וגו' . העם , הנה ידבר עם בני הגולה , על כן והרב רבי , גם (למעלה
פסוק י"ג) משיב נתיבות . (בן עזרא) . כי וכו' . כבר מנואר במקום אחר , שאלת כי
ענינה לפעמים כענין מלת כן , כלומר , כזאת וכזאת דבר פי ה' . (המבוא בהפטרות) .
נט (א) הן לא וגו' . אשר שהשלים להורות על המעשים הטובים , ושיסודו מהמעשים
הרעים , שז להוכיחם עוד על רוע מעשיהם , ואמר , כי לשא יתלוננו על האל ,
ואומרים (למעלה מזה כ"ח ג') למה נמנו ולא ראית , ואמר להם , זה שלא ראיה האל צימכם ,
ולא הושיע אתכם מיד אויביכם , לא מפני שקצרה ידו מהושיע , ולא מפני שכבדה אנו אשמוע ,
כי הוא שויע טעקתכם , ובידי להושיע אתכם , אלא שכוונתיכם גרמו לכם , והם מובדילים
ביניכם לבנו , והרי הוא כאילו אינו אשמוע , או כאילו אין כח בידו להצילכם , ולמה ? מפני
עוונותיכם . (רד"ק) . ולא כבדה אוננו וגו' . ולא מדיקיר קדמוהי מלמאמע , לא מתקבלא
בלותכו . (הכשדי) . והנה הרחיק בזה את ההגאמה , כדרכו תמיד . (ב) לבין אהיכם .
למ'ד עם בן , והיא לבדה תספיק , או מלת בן , (מדברי בן עזרא) . ואולי טעם כפל סיון
ההבדל , כי אנחנו בני אדם , קרוני חומר , רחוקים מן האל , יוצר כל , הרחקה עצומה ,
עד לאין תכלית , מנר עלימותו , ומנר קדונו ; אך ישיר לב יספנו קרבת אלהים , להתהלך
בדרכיו

ישעיה נח נט ריג

וּכְבַדְתִּי מַעֲשֵׂוֹת דְרָכֶיךָ מִמַּצּוֹא הַפְּצָה וְדַבַּר דְּבָר : (יד) אֹתִי תִעַנֵּג
עַל-יְהוָה וְהִרְפַּתְתִּיךָ עַל-בְּמֹתַי יִתִּירוּ אָרְץ וְהָאֲבֵלֹתֶיךָ נִחַלְתָּ
יַעֲקֹב אָבִיךָ כִּי פִי יְהוָה דִּבֶּר :

נט (א) הֵן לֹא-קִצְרָה יַד יְהוָה מֵהוֹשִׁיעַ וְלֹא כִבְדָה אָזְנוֹ מִשְׁמוֹעַ :
(ב) כִּי אִם-עֲוֹנוֹתֵיכֶם הָיוּ מִבְּדִילִים בֵּינֵיכֶם לְבֵין אֱלֹהֵיכֶם וְחַטָּאוֹתֵיכֶם
הִסְתִּירוּ פָנִים מִפְּנֵיכֶם מִשְׁמוֹעַ : (ג) כִּי כַפֵּיכֶם נִגְאָלוּ בְדָם וְאַצְבְּעוֹתֵיכֶם
בָּעֵץ שִׁפְחוֹתֵיכֶם דָּבְרוּ שִׁקֵּר לְשׁוֹנְכֵם עוֹלָה תִּהְיֶה : (ד) אִין-קִרָא
בְצַדִּיק וְאִין גִּשְׁפֵט בְּאִמוּנָה בְטוֹחַ עַד-חַהוּ וְדַבַּר-שׂוֹא הָרוּ עָמָל
וְהוֹלִיד

ר ש י

עולם : (יד) נחלת יעקב אביך • נחלה בלא מזרים כמה שנאמר ופרצת יומה
וקדמה וגו' (ראשית כ"ח) לא באברהם שנאמר שם י"ג ל"ח) הארץ אשר אתה
רוחה ויעקב שמר את השבת שנאמר (שם ל"ג) ויחן את פני העיר שקבע
תחומין עם דמדומי האלה כך פירש רבי שמשון :

נט (א) הן לא קצרה • את אשר לא נוסעתם לא מקושר ידו הוא : (ב)
הסתירו פנים • גרמו לכם שהסתיר פניו מכם : (ג) נגאלו • לשון
טינוף

מכלל יופי

כמו ירכיבו על צמתי ארץ והיא ארץ ישראל שהיא גבוהה מכל הארצות וההצטפה הזאת לכל
בני הגלות אם הוא קרוב מומן הגאולה יזכה לישועה ואם הוא רחוק מומן הגאולה יזכה לתקוות
המתים ויזכה לטובה בארץ ישראל : פי ה', בסמוך הומרה ה"א פה ביו"ד :
נט (ב) הסתירו, יוצא לשנים פעולים, רוצה לומר שהוא עובר לשלישי : (ג) נגאלו,
מירכב מנכין נפעל ופועל, כי כן יתכן במלה סנת שני הטורים סנת הטור השני שנגאלו
בדם מעצמם מנלתי פיעל זולתם וסנת הטור הרביעי שיתכן שגאלו אותם אחרים והרטין כי כל
אחד שפך דם חבירו והנה כל אחד נגאל בדם עצמו ונאל בדם חבירו, והוא ענין טניף ולכלוך
מן מנואל. [רבותיט ז"ל אמרו, כפיכם נגאלו בדם אלו הדוניכים, ואצבעותיכם צעון אלו
פופרי הדוניכים לפי שהכתיבה יעשה הסופר באצבעותיו, ולשונכם עולה תהנה אלו בעלי דינין
ל"ט]

ב א ו ר

צדקיו, ולעשות נדקה ומשפט, והרשעים ירחקו ממנו הרחקה כפולה, כי בודין לבס ישחיתו
נפשם בהתפעלות מתועבות, ויוסיפו חסרונות על חסרונם הטבעי • והנן זאת • וחטאתיכם
וכו' • וחטאיכון גרמו לאלקא אפי שכנתא מנכון • (הכשדי) • וכן תרגמתי אשכנזית • הסתירו
פנים וגו' • כדרך לשון בן אדם, שסתיר פניו ואזניו, שלא יראה ולא ישמע • (ק' עזרא) •
(ג) בדם • נשפכות דם נקי • (רד"ק) • ואצבעותיכם בעון • לשונות אצבע, ולהכות
באגרוף • (הכ"ל) • שפחותיכם וכו' • הנה העין צמעה ובדיבור • (מדברי הכ"ל) •
(ד) אין וגו' • אין אשר מהם, יבשר צדק בקהל עם, ואין גם אחד, יחייבם עם עדת
הנוגדים